

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра фундаментальної та прикладної геології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
В.о. декана факультету геології,
географії, рекреації і туризму
Катерина КРАВЧЕНКО
_____ 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ГЕОЛОГІЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ

рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**
галузь знань **10. Природничі науки**
спеціальність **103. Науки про Землю**
освітня програма **Геологія нафти і газу**
спеціалізація
вид дисципліни **вибіркова**
факультет **геології, географії, рекреації і туризму**

2025 / 2026 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою факультету геології, географії, рекреації і туризму

“27” серпня 2025 року, протокол № 12

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: :Самчук Ірина Миколаївна, к. геол. н. доцент кафедри фундаментальної та прикладної геології

Програму схвалено на засіданні кафедри фундаментальної та прикладної геології

Протокол від “ 26_” серпня_2025 року № 9

В. о. завідувача кафедри фундаментальної та прикладної геології

_____ Олена ХРИПКО
(підпис)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Геологія нафти і газу»

Гарант освітньо-професійної програми «Геологія нафти і газу»

_____ Ірина САМЧУК
(підпис)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету геології, географії, рекреації і туризму

Протокол від “27” серпня 2025 року № 7

Голова науково-методичної комісії факультету геології, географії, рекреації і туризму

_____ Юлія ПРАСУЛ
(підпис)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Геологічний менеджмент» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів «Геологія нафти і газу» спеціальності 103 Науки про Землю.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни є забезпечення студентів знаннями та навичками, необхідними для геолого-економічної оцінки родовищ корисних копалин і економічного аналізу екологічних збитків на об'єктах надрокористування.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- освоєння економічних аспектів надрокористування під час оцінки родовищ корисних копалин і геологічного простору;
- опанування сучасних підходів і методів оцінки родовищ корисних копалин та геологічного простору;
- ознайомлення з актуальним законодавством, що регулює економічні аспекти надрокористування.

1.3. Кількість кредитів - 6

1.4. Загальна кількість годин - 180

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Вибіркова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	7-8-й
Лекції	
24 год	2+6 год
Практичні заняття	
24* год	10 год
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
132* год	162 год
Індивідуальні завдання	

* у разі формування малочисельних груп обсяг аудиторного навчального навантаження, відведеного на вивчення навчальної дисципліни, зменшується відповідно до Положення про планування й звітування науково-педагогічних працівників Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

К03. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях.

К06. Здатність спілкуватися іноземною мовою

К13. Знання та розуміння теоретичних основ наук про Землю як комплексну природну систему.

К21. Здатність до планування, організації та проведення геологічних досліджень і підготовки звітності.

К24. Здатність оцінювати перспективи пошуково-розвідувальних робіт на нафту і газ.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:

ПР04. Використовувати інформаційні технології, картографічні та геоінформаційні моделі в області геології та нафтогазової геології.

ПР07. Застосовувати моделі, методи і дані фізики, хімії, біології, екології, математики, інформаційних технологій при вивченні природних процесів формування і розвитку земної кори та процесів формування корисних копалин, у тому числі нафти і газу.

ПР09. Вміти виконувати дослідження земної кори та літосфери, геологічних об'єктів та процесів за допомогою кількісних методів аналізу. Використовувати математичні методи в геологічних дослідженнях.

ПР11. Впорядковувати і узагальнювати матеріали польових та лабораторних досліджень.

ПР14. Брати участь у розробці проектів і практичних рекомендацій в галузі наук про Землю, планувати геолого-розвідувальні роботи на нафту і газ.

ПР16. Застосовувати знання законодавства України в галузі геології, надрокористування, охорони довкілля та охорони праці для обґрунтування проведення геологічних робіт, у тому числі на вуглеводні.

ПР17. Здатність оцінювати перспективи видобутку вуглеводнів на окремих територіях, у тому числі за рахунок нетрадиційних покладів та з урахуванням екологічних наслідків.

1.8. Пререквізити: загальна та історична геологія, основи нафтогазової геології.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ 1. Мінерально-сировинна база України.

Поняття геолого-економічної оцінки (ГЕО) родовищ корисних копалин

Тема 1. Загальні питання економіки мінерально-сировинної бази (МСБ).

Розглядається роль МСБ у розвитку економіки України, характеристики паливно-енергетичних і металічних ресурсів, а також вимоги промисловості до їхньої якості.

Тема 2. Стадії геологічного вивчення надр та геолого-економічної оцінки.

Вивчаються етапи геологорозвідувальних робіт і особливості проведення ГЕО на різних стадіях розвідки родовищ.

Тема 3. Класифікації запасів і ресурсів корисних копалин.

Описуються основні підходи до класифікації запасів за промисловим значенням, геологічним і техніко-економічним вивченням.

Тема 4. Геолого-економічна оцінка прогнозних і перспективних ресурсів.

Розглядаються методи кількісної оцінки ресурсів, включаючи геохімічні, геофізичні та статистичні підходи, а також аналіз геологічних ризиків.

Розділ 2. Підрахунок запасів корисних копалин

Тема 5. Визначення головних параметрів корисних копалин для підрахунку запасів.

Вивчаються методи визначення основних характеристик покладів, таких як потужність, щільність, вологість і вміст корисних компонентів.

Тема 6. Кондиції на мінеральну сировину.

Аналізуються методи розробки кондицій, їх обґрунтування для різних типів корисних копалин, а також мінімальні промислові показники.

Тема 7. Економічна оцінка родовищ корисних копалин.

Розглядаються цілі й методичні підходи до вартісної оцінки родовищ, визначення оптимальних термінів їх експлуатації та виробничих потужностей.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Мінерально-сировинна база України. Поняття геолого-економічної оцінки (ГЕО) родовищ корисних копалин.												
Разом за розділом 1	90	12	12			66	90	4	6			80
Розділ 2. Підрахунок запасів корисних копалин												
Разом за розділом 2	90	12	12			66	90	4	4			82
Усього годин	180	24	24			132	180	8	10			162

4. Тематики практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин, д/з
Розділ 1		
1	Аналіз стадій проведення геологорозвідувальних робіт (ГРР) та їх комплексності. Вивчення етапів геологічного вивчення надр і особливостей комплексного підходу до проведення ГРР.	6/2
2	Оцінка геологічних ризиків на різних стадіях геологічного вивчення надр. Розгляд методів і підходів до аналізу ризиків при оцінці родовищ та проявів корисних копалин.	6/4
Розділ 2		
3	Методи кількісної оцінки прогнозних і перспективних ресурсів. Практичне застосування методів кількісної оцінки, таких як геохімічні та геофізичні дослідження.	6/2
4	Використання регресійного та кореляційного аналізу при геолого-економічній оцінці. Освоєння методів статистичного аналізу для оцінки прогнозних і перспективних ресурсів.	6/2
	Всього	24/ 10

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин, д/з
1	Дослідження підготовленості родовищ до промислового освоєння.	16/20

	Вивчити етапи підготовки родовищ для видобування корисних копалин.	
2	Аналіз дорозвідки розроблюваних родовищ. З'ясувати методи дорозвідки та способи підрахунку додатково виявлених запасів.	18/20
3	Обґрунтування кондицій на мінеральну сировину. Ознайомитися з підходами до обґрунтування кондицій для підрахунку запасів корисних копалин.	16/20
4	Оцінка впливу фактора часу на економічну оцінку родовищ. Розглянути, як час впливає на економічну значущість родовищ корисних копалин.	16/20
Розділ 2		
5	Аналіз стану мінерально-сировинної бази світу та України. Охарактеризувати основні проблеми та сучасний стан мінерально-сировинної бази.	16/20
6	Вивчення мінерально-сировинної бази неметалічних корисних копалин України. Надати загальні характеристики неметалічних корисних копалин України.	18/22
7	Перспективи розвитку мінерально-сировинної бази України. Оцінити можливості та напрямки подальшого розвитку мінерально-сировинної бази.	16/20
8	Аналіз альтернативних джерел енергії. Виділити основні групи альтернативних джерел енергії та оцінити їх перспективність.	16/20
	Разом	132/162

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом.

7. Методи навчання

Передбачені лекції та практичні заняття. Лекції на час воєнного стану проводяться дистанційно у форматі відеоконференції (платформа Zoom), студентам надаються питання для самоперевірки та самоконтролю.

Навчально-методичний комплекс розміщений на сайті кафедри. Консультації індивідуальні та групові відбуваються з використанням месенджерів, електронної пошти тощо.

Методи навчання: пояснювально-ілюстративні; проблемного викладу; частково-пошукові.

8. Методи контролю

- Усне опитування (індивідуальне, комбіноване, фронтальне);
- Перевірка практичних робіт;
- Поточний контроль;
- Екзамен на платформі Moodle.

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль, практичні роботи				Екзамен	Сума
Розділ 1		Розділ 2			
ПР1	ПР2	ПР3	ПР4		
5	5	5	5	40	60
					40
					100

ПР1, ПР2... – практичні роботи.

Критерії оцінювання навчальних досягнень

Для допуску до складання підсумкового контролю (екзамену) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 10 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи, виконання практичних робіт.

Поточний контроль оцінюється в *40 балів* (4 питання):

- 4 питання, що передбачають розгорнуті відповіді (есе) (10 балів за кожне питання).
- 9-10 балів – правильна відповідь, яка передбачає знання матеріалу, послідовність викладення, наведення прикладів, приведення розрахунків (за необхідністю) аргументованість висновку;
- 7-8 балів – правильна відповідь, але є непослідовність у викладенні;
- 5-6 балів – правильна відповідь, але є непослідовність викладення, відсутні приклади, розрахунки та аргументація висновку;
- 4 бали – неправильна відповідь, проте простежується знання матеріалу, володіння основними термінами;
- 3-2 бали – неправильна відповідь;
- 0 балів – відсутність відповіді.

Нарахування балів за практичні роботи

- 5 балів – робота правильно виконана, оформлена, здана вчасно та захищена;
- 4-3 бали – робота містить несуттєві помилки та захищена;
- 2-1 бал – робота здана, незахищена;
- 0 балів – робота невиконана.

Нарахування балів за екзаменаційну роботу

Підсумкова робота оцінюється в *40 балів* (4 питання)

- 4 питання, що передбачають розгорнуті відповіді (есе) (10 балів за кожне питання).
- 9-10 балів – правильна відповідь, яка передбачає знання матеріалу, послідовність викладення, наведення прикладів, приведення розрахунків (за необхідністю) аргументованість висновку;
- 7-8 балів – правильна відповідь, але є непослідовність у викладенні;
- 5-6 балів – правильна відповідь, але є непослідовність викладення, відсутні приклади, розрахунки та аргументація висновку;
- 4 бали – неправильна відповідь, проте простежується знання матеріалу, володіння основними термінами;
- 3-2 бали – неправильна відповідь;
- 0 балів – відсутність відповіді.

Робочою програмою дисципліни передбачено врахування результатів неформальної освіти студентів (онлайн-курси, семінари, наукові заходи тощо) як складової освітнього процесу. Отримані компетентності можуть бути зараховані у межах поточного та підсумкового контролю відповідно до порядку визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка
	для чотирирівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно
70-89	добре
50-69	задовільно
1-49	незадовільно

10. Рекомендована література

Базова література

1. Класифікація запасів і ресурсів корисних копалин державного фонду надр. Затверджено постановою КМ України від 5.05.1997 р. № 432 із змінами з постановами КМ від 05.07.2004 № 850 та від 26.03.2008 № 264. – 9 с.
2. Положення про порядок розробки та обґрунтування кондицій на мінеральну сировину для підрахунку запасів твердих корисних копалин у надрах. Затверджено ДКЗ України 7.12.2005, № 300, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 25.01.2006 р. за № 65/11939,– 16с.
3. Положення про порядок техніко – економічного обґрунтування кондицій для підрахунку запасів родовищ нафти і газу. Затверджено ДКЗ України 27.11.2006 р., № 316, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 28.12.2006 р. за № 383/13257. – 14 с.
4. Рудько Г.І. Геолого-економічна оцінка родовищ корисних копалин / Г.І. Рудько, М.М. Курило, С.В. Радованов. – К.: АДЕФ-Україна, 2011. – 384 с.
5. Михайлов В. А. Менеджмент геологічного підприємства : навч. посіб. / В. А. Михайлов. — Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2024. — 256 с.

Допоміжна література

1. Андреев В.В. Утворення та природне асоціювання мінералів в земній корі: Навчальний посібник. – Х.: ХНУ ім. В.Н. Каразіна, 2009. – 92 с.
2. Гурський Д.С., Єсипчук К.Ю. та інші. Металічні і неметалічні корисні копалини України. Том I. Металічні корисні копалини. Київ–Львів, « Центр Європи», 2005. Том II. Неметалічні корисні копалини. Київ–Львів, «Центр Європи», 2006.
3. Гурський Д.С. Концептуальні засади державної мінерально–сировинної політики щодо використання стратегічно важливих для економіки країни корисних копалин. – Львів ЗУКЦ, 2008. – 192 с.
4. Економіка і організація геологорозвідувального виробництва.-К.:Ніка-прінт”. - 2001. - 300с.
5. Walter L. Pohl. Economic Geology:Principles and Practice. Metals, Minerals, Coal and Hydrocarbons - Introduction to Formation and Sustainable Exploitation of Mineral Deposits, 2020. 2. revised edition, XI, 755 pages.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Сайт наукової бібліотеки Харківського національного університету ім. В. .Н. Каразіна. Режим доступу: <http://www-library.univer.kharkov.ua/ukr>